

EAPTI-SEB

TEORIJSKI RAD

Psihopatologija kroz prizmu geštalt psihoterapije i pravoslavne patristike

Ivana Mošić

Mentorka: dr Ljiljana Božović
oktobar, 2025

Sadržaj:

1

Zašto baš ova tema

2

Psihopatologija iz ugla geštalta

3

Psihopatologija iz ugla pravoslavlja

4

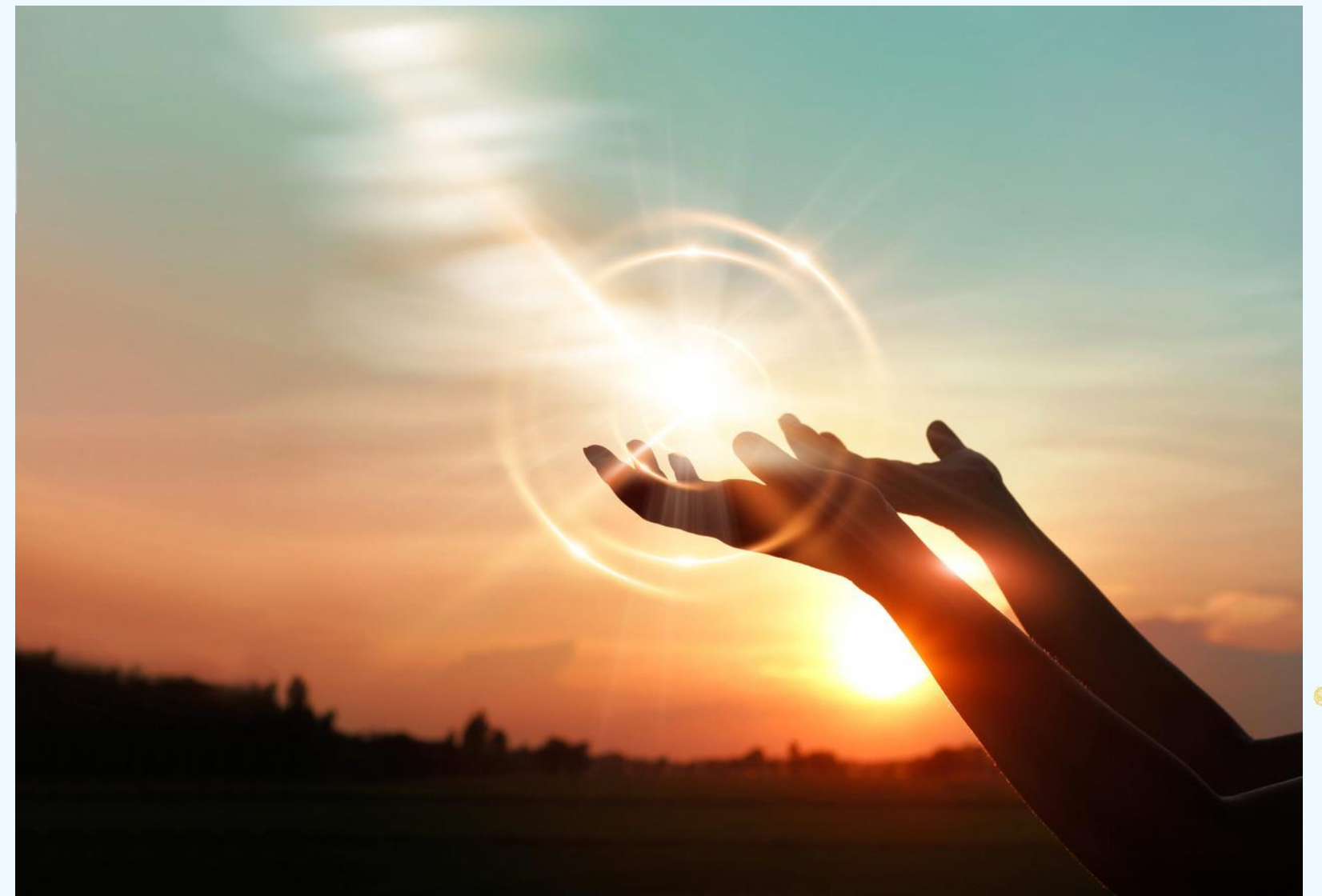
Komparativna analiza

5

Zaključak

Zašto baš ova tema?

- Lični put kroz duhovnost i terapiju
- Klijenti koji donose duhovna pitanja

**“
Kontakt je tačka
u kojoj se dešava
život**

Fritz Perls

The background features abstract blue watercolor splashes on the left side, with numerous small gold dots scattered across the white background. A geometric line drawing of a complex polyhedron is positioned on the left, partially overlapping the watercolor area.

PSIHOPATOLOGIJA IZ UGLA GEŠTALTA

Zdravlje

- Cilj života je rast. Čovek uči u kontaktu sa okruženjem kako da zadovolji svoje potrebe. Život je tok i pokret. Taj kontakt je uvek nov, svež, drugačiji. Situacije kroz koje čovek prolazi tokom svog života se menjaju pa i čoveka menjaju. To neprestano kretanje, ta vitalnost i jeste znak zdravlja.
- Zdravo iskustvo je proces kontakta sa novinom prisutnom kao potencijal u sredini, ono implicira ko-destrukturanje, koje čini da novina može biti asimilovana, kao i vreme za samu asimilaciju (Roubal, Francesetti & Gecele, 2017).

Ta sposobnost da se nahranimo novim iskustvom i asimilujemo ga, ili koristeći jezik metabolizma – svarimo, jeste zdravlje. Takođe je zdravlje i sposobnost da prepoznamo ono što je štetno i ugrožavajuće za nas i odbacimo to.

Zdravo iskustvo podrazumeva:

1. sposobnost da se stupi u pun kontakt sa novim situacijama
2. otvorenost za doživljaj
3. fleksibilnost u reakcijama
4. i mogućnost da se razlikuje hranljivo od štetnog

Psihopatologija

Kada na mesto otvorenosti i radoznalosti dođu šeme, uvek slični načini sa kojima prekidamo kontakt sa sredinom i više nismo u stanju da uzmemo sve potrebne hranljive sastojke pa postajemo umorni, kruti i malaksali, nastupa patologija. U geštaltu to zovemo kreativna adaptacija.

U geštalt terminologiji psihopatologija se razume kao prekid ili modifikacija ciklusa kontakta. Kada osoba nije u stanju da doživi pun kontakt sa sobom, drugima ili okruženjem, tada nastaje patnja. **Ovi prekidi se razvijaju kao kreativne adaptacije u detinjstvu – strategije preživljavanja u situacijama kada okruženje nije bilo dovoljno podržavajuće ili hranljivo (Joyce & Sills, 2014).** Iako su tada bili nužni, ovi obrasci kasnije postaju rigidni i sputavaju osobu. Na taj način se formiraju tzv. **fiksirani geštalti** – obrasci doživljavanja i ponašanja koji se stalno ponavljaju i sprečavaju autentičan životni tok (Francesetti et al., 2013).

Put isceljenja

Umesto postavljanja etiketa, geštalt terapeut se vodi fenomenom koji se pojavljuje u kontaktu – dijagnoza je trenutna radna hipoteza koja pomaže da se usmeri terapijski rad. U tom smislu razlikujemo tri osnovne perspektive:

- **Individualistička perspektiva (ego-funkcija)** – terapeut koristi svoje teorijsko i kliničko znanje da identifikuje zastoje u razvoju i proceni terapijske ciljeve.
- **Relaciona perspektiva (persona-funkcija)** – naglašava kokreaciju odnosa između terapeuta i klijenta.
- **Perspektiva teorije polja (id-funkcija)** – terapeut posmatra procese u polju koje zajedno kokreira sa klijentom; promene ne dolaze samo od volje terapeuta, već iz samog polja (Robine, 2019).

Svaka povreda je nastala u odnosu i ona se i isceljuje u odnosu.

U svom delu *Ja i Ti* (1923/1996), Buber pravi razliku između dva osnovna načina na koja čovek može biti u odnosu: *Ja–To* i *Ja–Ti*.

- **Ja–To** odnos predstavlja način postojanja u kojem se drugi doživljava kao objekat – nešto što se koristi, analizira ili klasifikuje. Takav odnos je funkcionalan i nužan u svakodnevnom životu, ali on ostavlja drugog bez subjektivnosti. Kada preovlada, vodi otuđenju i instrumentalizaciji.
- **Ja–Ti** odnos je, naprotiv, odnos punog susreta. U njemu drugi nije objekat, već celovita i neponovljiva osoba. *Ja–Ti* se ne zasniva na upotrebi ili analizi, već na autentičnom dijalogu i otvorenosti. **Buber ističe da u *Ja–Ti* odnosu „između“ postaje sveto mesto susreta gde se otkriva smisao i dodiruje večnost.**

**“
U susretu sa
drugim, ja
postajem
stvaran.**

Martin Buber

PSIHOPATOLOGIJA IZ UGLA PRAVOSLAVLJA

“
**Strasti su
bolesti duše
koje sputavaju
čoveka na putu
ka Bogu.**

Sv Jovan Lestvičnik

Pojam greha i strasti

- U pravoslavlju se greh ne razume isključivo kao kršenje zakona. To nije samo moralna kategorija, neki pravni prekršaj protiv Boga, već pre svega **hamartia- promašaj cilja** (reč koja je u Antičkoj Grčkoj označavala promašaj strele u metu) – udaljavanje od zajednice sa Bogom. Greh nije samo čin, već stanje otuđenosti. To stanje proizvodi unutrašnju patnju i dezorijentaciju, što je blisko pojmu psihopatologije.
- Sveti oci razvijaju učenje o strastima (grč. pathos) – ukorenjenim, destruktivnim stanjima duše. U modernom govoru reč strast se doživljava pozitivno, kao energija koja nam je dostupna i može biti upotrebljena za delovanje. Ali srpski jezik je zadržao to staro značenje, jer reč **strast** potiče od reči **stradanje**.

Prema učenju **Evagrija Pontijskog (IV vek)**, postoji osam osnovnih strasti
• (logismoi) :

1. Proždrljivost – neumerenost u jelu i piću, ali i simbolički izraz duhovne praznine koja traži da se ispuni materijalnim zadovoljstvima.

2. Blud – zloupotreba energije ljubavi, kada eros postaje odvojen od zajedništva i svetosti odnosa.

3. Pohlepa – vezanost za materijalno bogatstvo i potreba za kontrolom.

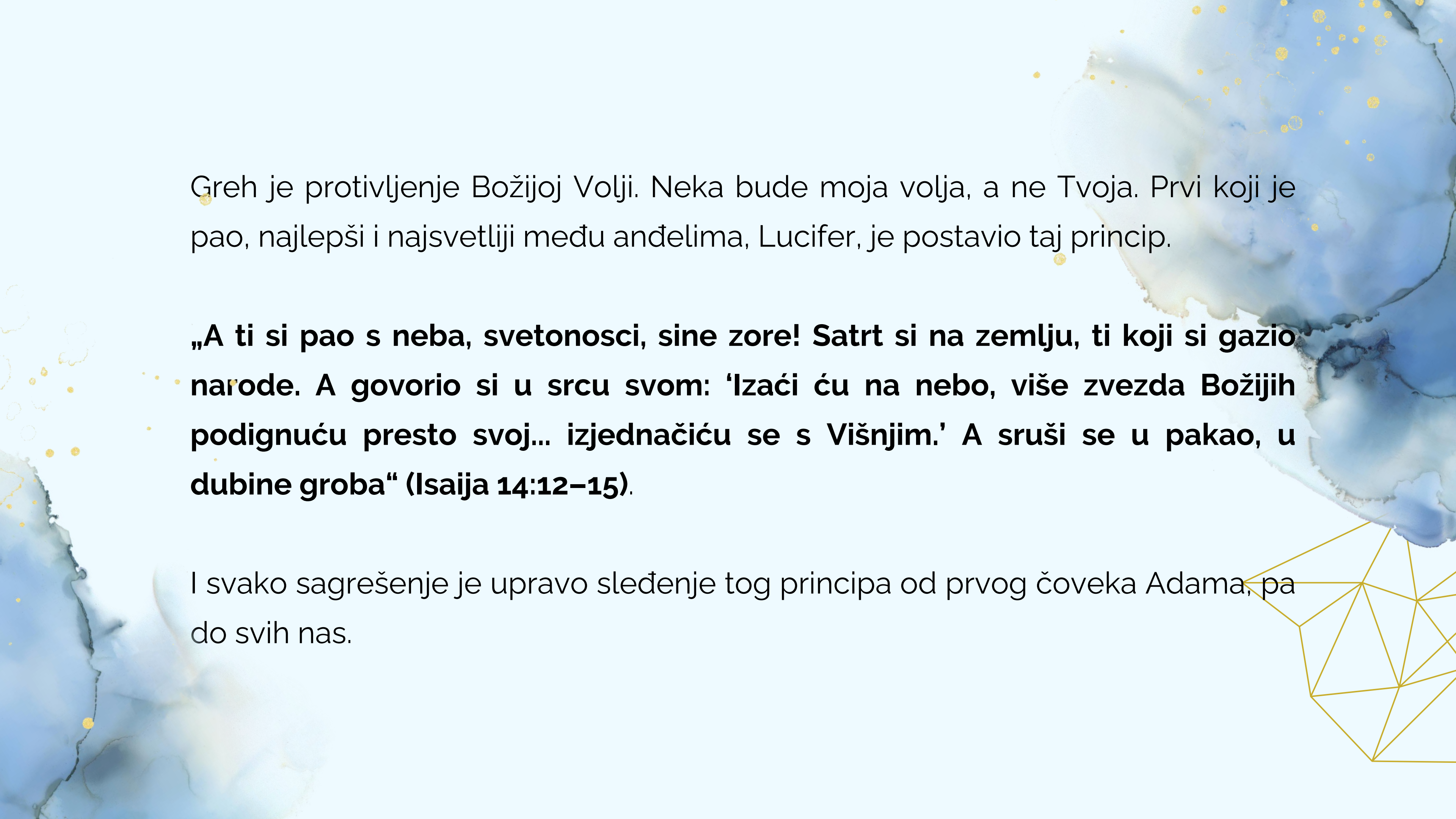
4. Tuga – duhovna potištenost zbog gubitka ili neuspeha

5. Gnev – eksplozivna reakcija na frustraciju

6. Uninije – duhovna lenjost, dosada, otupelost, gubitak smisla i volje.

7. Taština – potreba da budemo priznati i viđeni

8. Gordost – koren svih strasti; uzdizanje sebe iznad Boga i drugih, osećaj samodovoljnosti i odvojenosti

Greh je protivljenje Božijoj Volji. Neka bude moja volja, a ne Tvoja. Prvi koji je pao, najlepší i najsvetliji među anđelima, Lucifer, je postavio taj princip.

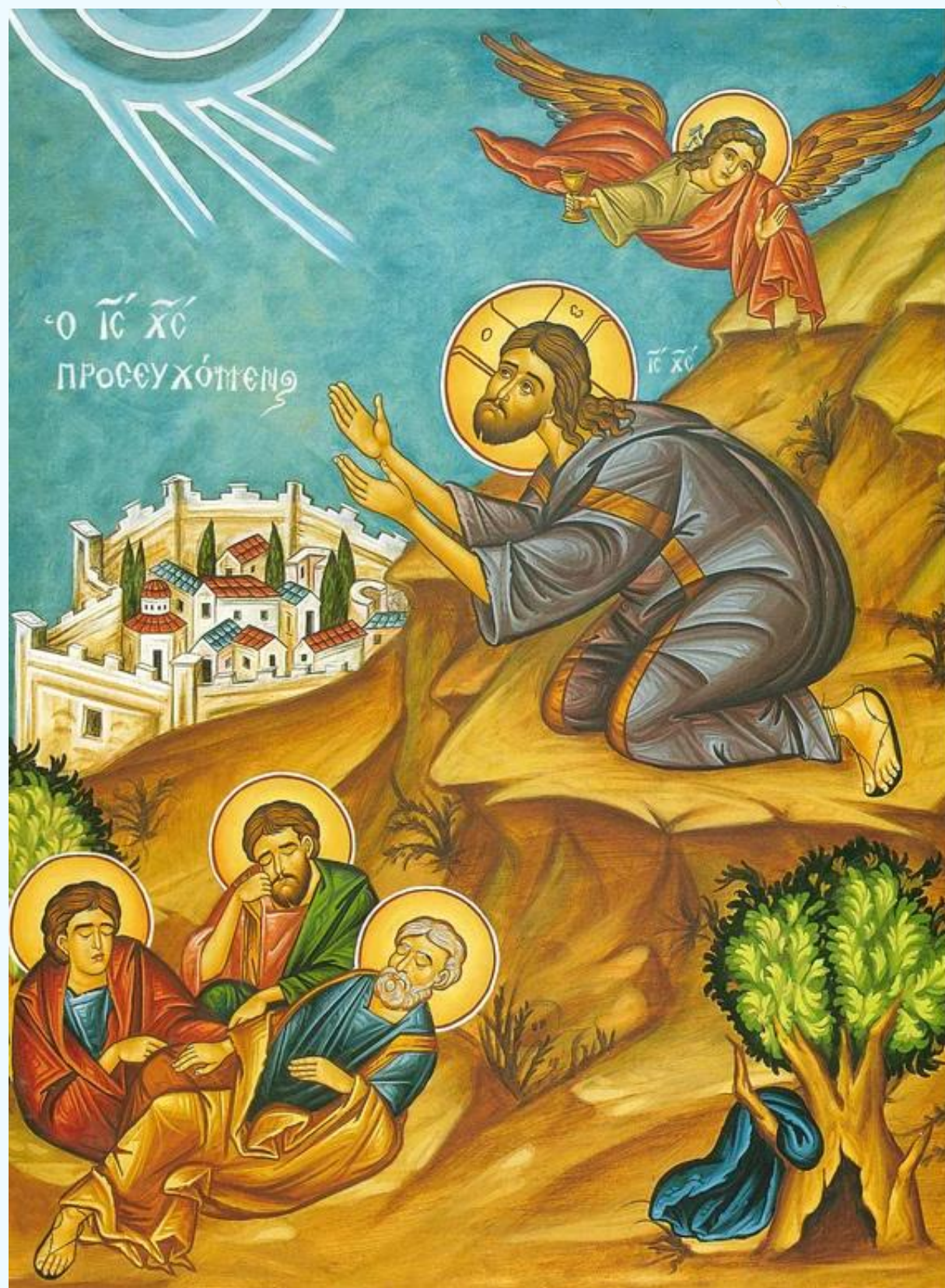
„A ti si pao s neba, svetonosci, sine zore! Satrt si na zemlju, ti koji si gazio narode. A govorio si u srcu svom: ‘Izaći ću na nebo, više zvezda Božijih podignuću presto svoj... izjednačiću se s Višnjim.’ A sruši se u pakao, u dubine groba“ (Isaija 14:12–15).

I svako sagrešenje je upravo sleđenje tog principa od prvog čoveka Adama, pa do svih nas.

Duhovna terapija

Pravoslavni model isceljenja koji možemo nazvati duhovno-terapeutskim:

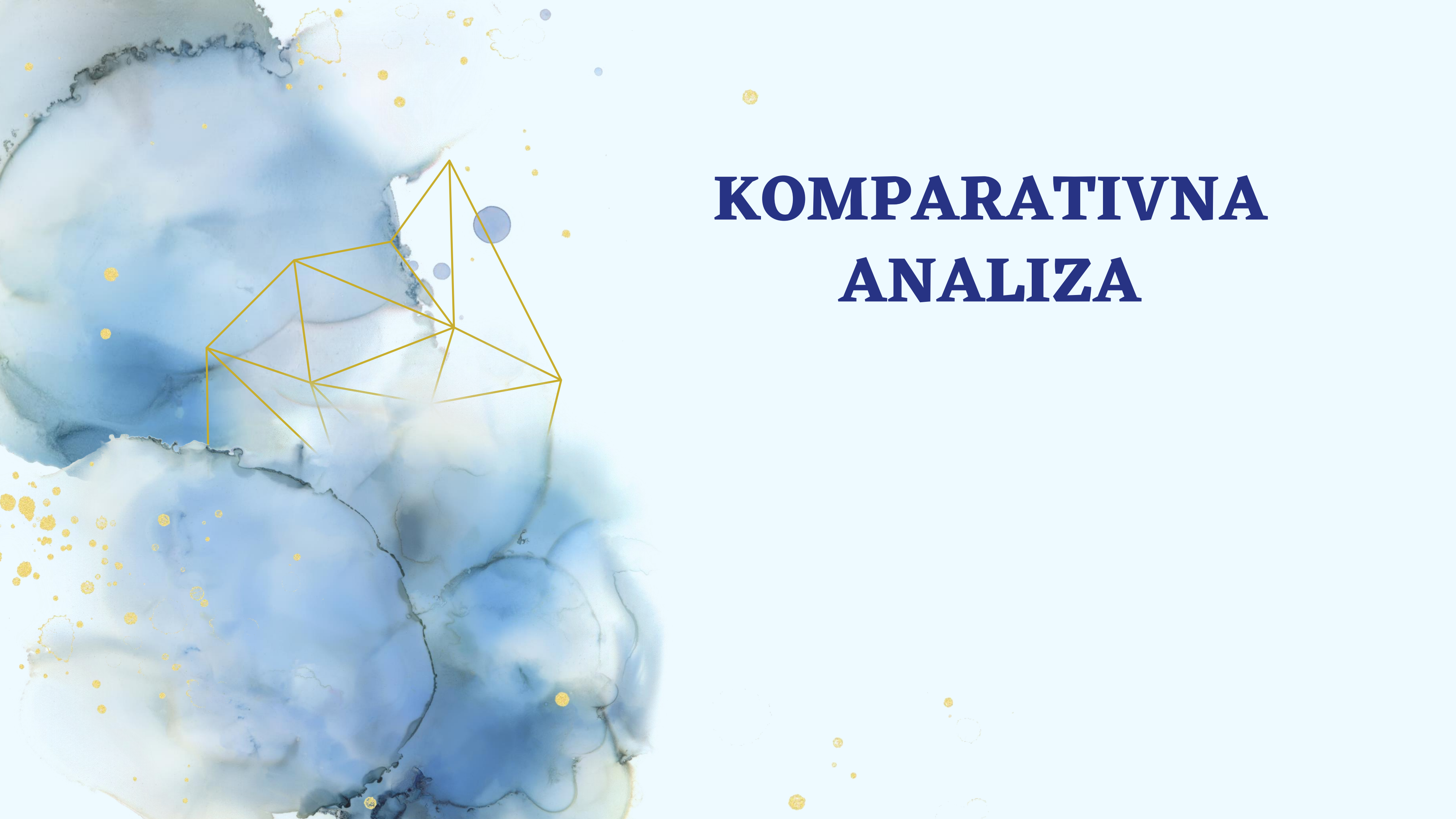
- 1. Pokajanje (metanoia)** – promena uma i srca, povratak Bogu. Pokajanje je proces koji menja unutrašnje obrasce i oslobađa od strasti.
- 2. Ispovest** – otkrivanje i iznošenje grehova pred duhovnim ocem, što ima i psihološki efekat rasterećenja i integracije.
- 3. Molitva i liturgijski život** – učešće u Tajnama Crkve, posebno u Pričešću, doživljava se kao istinsko isceljenje duše i tela.
- 4. Podvig** – asketske vežbe (post, uzdržanje, milosrđe) koje disciplinuju želje i preobražavaju strasti u vrline.

Molitva

Najdublji prikaz iscelenja koji sledi pravoslavna Crkva je scena iz Getsimanskog vrta. Hristos u noći pred stradanje ostaje sam dok njegovi učenici spavaju i izgovara najpotresniji vapaj ka svome Ocu. „**Oče, ako hoćeš, otkloni ovu čašu od mene; ali opet ne moja volja, nego tvoja neka bude**“ (Luka 22:42). On priznaje da ne želi stradanje, preteško mu je, ali ga prihvata ako je to Božija Volja.

U pravoslavlju svako isceljenje je usklađivanje sa Voljom Božijom.

KOMPARATIVNA ANALIZA

Sličnosti

- 1. Holistički pogled na čoveka** – oba pristupa odbacuju podelu na „psihu“ i „telo“ kao odvojene entitete.
- 2. Procesualnost** – i geštalt i pravoslavlje vide život i zdravlje kao proces, a ne kao statičnu kategoriju.
- 3. Relacionalnost** – patnja nastaje u odnosima i leči se kroz odnose.
- 4. Transformacija patnje** – patnja nije samo negativna, već može postati izvor rasta i preobražaja kada se prihvati i od nje se ne beži.

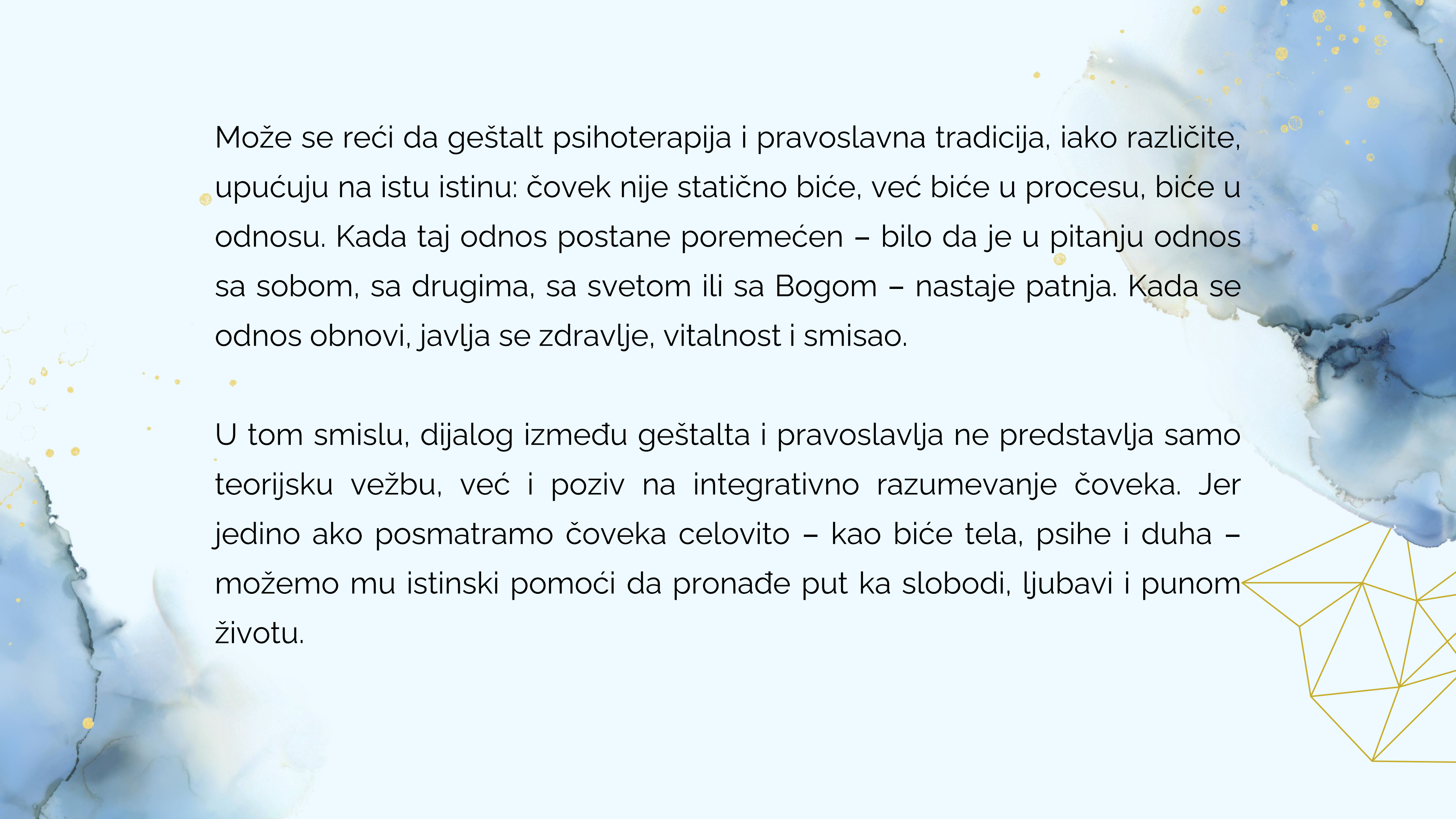
Razlike

- 1. Antropološki temelj** – geštalt polazi od humanističke psihologije i teorije kontakta, pravoslavlje od teologije stvaranja i pada.
- 2. Pojam zdravlja** – geštalt: autentičnost i rast; pravoslavlje: zajednica sa Bogom.
- 3. Uzrok patologije** – geštalt: neuspešne kreativne adaptacije; pravoslavlje: greh i strasti.
- 4. Cilj lečenja** – geštalt: povećanje kapaciteta za kontakt i vitalnost; pravoslavlje: spasenje i preobražaj duše.
- 5. Metode** – geštalt: dijalog, svesnost, eksperiment; pravoslavlje: pokajanje, ispovest, molitva, asketski podvig.

The background features abstract blue watercolor splashes on the left side, with numerous small gold dots scattered across the white space. A geometric line drawing of a complex polyhedron is positioned on the left, overlapping the watercolor area. The word 'ZAKLJUČAK' is written in a bold, dark blue serif font on the right side of the image.

ZAKLJUČAK

Može se reći da geštalt psihoterapija i pravoslavna tradicija, iako različite, upućuju na istu istinu: čovek nije statično biće, već biće u procesu, biće u odnosu. Kada taj odnos postane poremećen – bilo da je u pitanju odnos sa sobom, sa drugima, sa svetom ili sa Bogom – nastaje patnja. Kada se odnos obnovi, javlja se zdravlje, vitalnost i smisao.

U tom smislu, dijalog između geštalta i pravoslavlja ne predstavlja samo teorijsku vežbu, već i poziv na integrativno razumevanje čoveka. Jer jedino ako posmatramo čoveka celovito – kao biće tela, psihe i duha – možemo mu istinski pomoći da pronade put ka slobodi, ljubavi i punom životu.

**HVALA NA
PÁŽŇJI**